# O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

# MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

# ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

***mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami***

***(2024-yil 17-18-may)***

***(1-qism)***

**JIZZAX-2024**

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 410-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

11. Адилова, М. (2023). Психологические характеристики готовности детей к школе. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(1), 334-338.

12. Адилова, М., & Зайниддинов, А. (2023). Ta’lim jarayonida o‘quv motivatsiyalarini o‘quvchilarda shakllanishini rivojlantirish. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(2), 416-421.

13. Адилова, М. (2023). Ta’lim tizimida zamonaviy psixologik xizmat ko‘rsatishning o‘ziga xos ahamiyatlari. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(2), 421-427.

14. Shamsidinovna, A. M., & Kamol O‘g‘li, M. A. (2024, March). DEVELOPMENT OF INCLUSIVE COMPETENCE IN FUTURE PEDAGOGUES. In *Next Scientists Conferences* (pp. 55-59).

15. Shamsidinovna, A. M. (2024, March). PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF IMPROVING STUDENTS'PROFESSIONAL SPEAKING COMPETENCE. In *Next Scientists Conferences* (pp. 46-49).

16. Shamsidinovna, A. M., & Qizi, Q. N. S. (2024, March). THE ROLE OF INCLUSIVE EDUCATION IN SCHOOL EDUCATION AND ITS DEVELOPMENT TODAY. In *Next Scientists Conferences* (pp. 31-33).

17. Shamsidinovna, A. M., & Qizi, M. N. A. (2024, March). CREATIVITY AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING IN STUDENTS. In *Next Scientists Conferences* (pp. 60-63).

## TALABALARDA MANTIQIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV FIKRLARNI AHAMIYATI

**Adilova Madina Shamsiddinovna**
O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
**Boymatova Dilorom Agzamjonovna**
O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

**Annotatsiya**: Ma‘lumki jamiyat va tabiat o‘rtasidagi munasabatlarning tadbiq etishga mo‘ljallangan fanlardan bittasi psixologiya hisoblanadi. Psixologik bilimlarni ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida tatbiq etish ko‘lami kengayib borishi uning mas‘uliyati va nufuzi ortayotganligidan dalolat beradi. Ushbu tezisda talabalar dunyoqarashi, tafakkurini rivojlantirishda kreativlikning o‘rni va uni aniqlash usullarining nazariy tahlillari berib o‘tilgan.

**Kalit so‘zlar:** tafakkur,mantiq, kreativlik, faoliyat, usul, ta‘lim,yangicha yondashuv,rivojlanish.

Jamiyatimizda bugungi kunda  o‘zgarib borayotgan sohalar mavjud, shuning uchun, talabalarda mantiqiy tafakkur va kreativlikni rivojlantirish va ularga yangi yondashuvlar qilishning ahamiyati katta. Bu ularni mustaqil o‘zgarishlarga qodir va

o‘zlarining o‘ylaganlaridan tashqari yechimlar topishga kuch beradi. Talabalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda kreativ fikrlarning ahamiyati bugungi kunda juda katta. Bugunning dunyosida, talablarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirish faqatgina faktlar va ma'lumotlar ustida emas, balki muammolarga yangi yondashuvlar topish, muammolarga ishora qilish, va yangi yechimlar qidirishga asoslanadi. Bu esa faqatgina mustaqil fikrlarni o‘rganish va ularni ijod qilish orqali amalga oshiriladi. Kreativ fikrlar mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda muhim ahamiyatga egadir, Kreativ fikrlar, talabalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning asosiy qismlaridan biridir va bugungi kundagi barcha sohalar, o‘rtasidagi munosabatni kuchaytirishga yordam beradi. Kreativlik, talabalar uchun mantiiy tafakkur va muammolarni yechishda kerakli ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi,kreativ fikrlar, jiddiy muammolarga yangicha yondashuv, yechimlar taklif qilishga olib keladi va shuningdek,samarali usullarni taqdim etishga imkoniyat yaratadi. Shaxs tarbiyasi, uning ijtimoiy-psixologik kamoloti har qanday davlatning bosh strategik masalalaridan biridir, chunki shaxsni ma‘lum ezgu g‘oyalar, ijtimoiy-psixologik va yuksak intellektual talablar asosida tarbiyalamay turib har jihatdan kamol topishga qodir jamiyatni qurib bo‘lmaydi. Zero, bu jarayonda eng avvalo ta‘lim-tarbiya tizimi, uning mazmun-mohiyati, ta‘lim tizimini takomillashtirishga xizmat qiluvchi psixologik tamoyillar muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonning keng ko‘lamda amalga oshirilishi uchun esa eng avvalo ta’lim tarbiya bilan shug‘ullanuvchi barcha xodimlarga ayniqsa psixologlarga juda katta ma’suliyat yuklaydi. Buning uchun har qaysi ota–ona, ustoz va murabbiy har bir bola timsolida avvalo shaxsni ko‘rishi zarur. Ana shu oddiy talabdan kelib chiqqan holda, farzandlarimizni mustaqil va keng fikrlash qobiliyatiga ega bo‘lgan, ongli fikirlaydigon komil insonlar etib voyaga yetkazish ta’lim – sohasining asosiy maqsadi va vazifasi bo‘lishi lozim, deb qabul qilishimiz kerak. Tabiyki, eng avvalo ushbu vazifani bajarishni esa ta‘lim tizimida tahsil olayotgan talabalarning bugungi zamon talablariga javob bera oluvchi ijodiy izlanuvchi – psixologik holatiga jiddiy e‘tiborni qaratishdan boshlash kerak bo‘ladi.

Demak, ta‘lim davridayoq har bir talaba shaxsida o‘quv faoliyatiga bo‘lgan faol-ijobiy munosabat motivlarining yetarli darajada shakllantirish bilan bog‘liq ijtimoiy-psixologik omillarni tadqiq qilish masalasi bugungi ta‘lim oldida turgan muhim vazifalardan biri bo‘lmog‘i zarur masaladur.Bugungi kunda bizga qat'iy talablar va muammolar ortib chiqmoqda, shuning uchun kreativlikni rivojlantirish muhumdir. Talablar kreativlik yoki innovatsiya yordamida hal qilinishi qiyindek ko‘rinishi mumkin, shuning uchun talabgorlarning kreativ fikrlarni o‘rganish va ularni amaliyotda o‘tkazishga imkoniyatlar yaratish juda muhimdir. Bu esa talabalar o‘zlarining o‘ziga xos qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni muvaffaqiyatli kasbga ega bo‘lishiga yordam beradi. Shuningdek, eng avvalo ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish bilan birga bu jarayonga nisbatan bugungi talabaning munosabatlarida turli xil ijtimoiy-psixologik omillar ta‘sirining ortib borayotganligi, ta‘lim ob‘ekti, sub’ekti, o‘qituvchi, talaba, guruhlar o‘rtasidagi munosabatlar motivatsiyasining o‘quv jarayonida tez-tez o‘zgarib borayotganligi ta‘lim ob’ektlarida o‘quv faoliyati va o‘quv faolligining o‘zaro mutanosibligiga jiddiy e‘tibor qaratishning zarurligi, o‘quv faolligi doirasidagi munosabat talabaning ijodiy bilim olishiga ta‘sir etuvchi, tashqi va ichki psixologik omillarda keskin o‘zgarishlarning kuzatilayotganligidir. Talaba shaxsida

kechayotgan o‘z-o‘ziga, o‘zgalarga va faoliyatga bo‘lgan munosabatlar bevosita ta‘lim samaradorligiga ta‘sirini hisobga olish va bu ta‘sir doirasida har bir o‘quvchi shaxsini o‘rganishga bo‘lgan ehtiyojlarning tobora ortib borayotganligi kabi holatlar bilan belgilanadi va baholanadi. Talab shaxsini rivojlantirishga yo’naltirilgan ta’lim jarayonida uning aqliyintellektual, ijodiy xususiyatlari namoyon bo’ladi. Bu borada, ayniqsa, ta’lim jarayonida talabalarning ijodiy faoliyatini shakllantirish imkoniyatlari kengroqdir. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari o’z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan, texnika, san’at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o’z hissasini qo’shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog’liq. Shunga ko’ra, jamiyat taraqqiyoti talablaridan kelib chiqqan holda har bir talabani ijodkorlik ruhida tarbiyalash muhim va har bir talaba bugungi kunda o‘z shaxsini rivojlantirish uchun ongli tarzda o‘zini anglab,tanlagan sohasi yuzasidan yangicha qarashlar bilan izlanish kerakligini anglagan holda harakat qilish kerak.

Ijodkorlik faoliyatning turli holatlarida paydo bo‘ladi. Qiziqish, ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo’lishidan tortib, to namoyon bo‘lishigacha jarayonni o‘z ichiga oladi. Shaxsning ijodiy faoliyat ehtiyoji uning harakatlarida yangi, ilgari maqsad qilib qo‘yilmagan bunyodkorlik intilishini bildiradi [2, 15]. Ta‘lim-tarbiya jarayonida talabalardagi yashirin iste‘dodlarni yuzaga chiqarish, ulardagi ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish – kelajakda yuksak salohiyatli, ijtimoiy faol, o‘tkir zehnli, kashfiyotchilik qobiliyatini namoyon eta oladigan raqobatbardosh kadrlarni yetkazish sanaladi. Bu davlatimizning ustuvor yo‘nalishlaridan biri – har tomonlama barkamol insonni voyaga yetkazish g‘oyasiga mos keladi. Demak, shaxsning imkoniyatlari qancha oshib borsa, u faoliyatni shunchalik muvaffaqiyatli darajada bajaradi. Kreativ tafakkurni rivojlantirishning usullari sifatida bugungi kunda ko’pgina mualliflar taklif etayotgan uslubiy yechimlarda kognitiv yondashuv ustuvorligi seziladi. Ko‘pchilik mualliflar ijodiy tafakkurni rivojlantirishning samarali usullari sifatida kreativlik asosini tashkil etuvchi bilish jarayonlari (ijodiy xayol, tanqidiy tafakkur va h.k.)ni faollashtirishga mo’ljallangan mashq va topshiriqlardan iborat metodikalarni taklif etadilar. Kreativlik qobiliyatini rivojlantirish vositasi sifatida qator mualliflar turli materiallar asosida ijodiy xayolni mashq qildirishga mo’ljallangan metodikalarni taklif etadilar. Jumladan, Ye.P.Rogovning amaliy qo‘llanmalarida taklif etilgan, guruhiy shaklda o‘tkazilishi ko‘zda tutilgan mashqlarda, masalan, trening ishtirokchilaridan biri qandaydir fantastik vaziyatli savol (masalan, “Agar odamlar bir-birining fikrini o‘qiy oladigan bo’lib qolganda, Yerdagi hayotda qanday o‘zgarishlar ro‘y berar edi?” degan savol)ni o‘rtaga tashlash, guruhning qolgan a‘zolariga o‘zlarining imkon qadar rangbarang javoblarini shakllantirish vazifasi berilishi mumkin,yana bir qancha shunday usullardan foydalanishimiz mumkin,talabalarga muommoli biron bir vaziyatni aytib yechimini o‘zlariga qoldiriladi talabalar tamonidan eng yaxshi yechimlar ular birgalikta topishadi va muommoli vaziyatdan chiqishni eng samarali bir qancha yo‘llarini birgalikda topishadi. Mantıqiy tafakkur talabalarga maslahat beradi va muammolarni yechishda ularga qo‘llanish imkoniyatini beradi. Bu, ularning o‘zining o‘ylash va muhokama qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Kreativ fikrlar esa yangiliklar va innovatsiyalarni o‘z ichiga oladi. Bu, talabalarga muammo hal qilishda va yangi yechimlar izlashda yordam beradi. Bugungi kun, bu xususiyatlar dunyoda o‘zining o‘rni bilan

birlashtirilgan. Shuningdek, kreativ fikrlar va mantıqiy tafakkur talabalarga o‘z fikrlarini o‘zlarining sohalarida amalga oshirish va ijro etish imkoniyatini beradi. Bu, ularning o‘zlarini shaxsiy va professional rivojlantirishiga yordam beradi va ularni dunyoqarashning muvaffaqiyatli fuqarolarga aylanishiga ko‘maklashadi. Yani, bugungi kunda talabalarda mantıqiy tafakkur va kreativ fikrlarni rivojlantirish, ularning shaxsiy, akademik va professional hayotlarida muvaffaqiyatlarga erishishda ahamiyatga ega. Bu qobiliyatlar ularga muammolarini hal qilish, innovatsiyalarni o‘rganish va o‘zlarining sohalarida ilg‘or yangiliklar yaratishga imkon beradi.

**Xulosa:** Jamiyat kreativlikni qo‘llab-quvvatlash va uning rivojlanishini ta'minlash uchun muhim qo‘llab-quvvatlash jarayonlarini ham o‘z ichiga olgan holda, talabalar kreativlikni o‘rganishi, unga intilish va uning muhimligini tushunishga yordam beradigan o‘quv va o‘rgatish tizimini rivojlantirish lozim. Bu esa kelajakda paydo bo‘ladigon muammolarga yaxshi yechim topishda va talabalarga dunyoning o‘zgaruvchan sharoitlariga moslashishida qiyinchilik hosil qilmaydi.

## Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:


1. Каримова В.М. Логико-операциональный аспект формирования самостоятельного мышления. Таълим ва тарбия - 2000, 1-2-сон. 92 -94 б.
2. Madina, A., & Lobar, R. (2023). HUQUQIY ONG TUSHUNCHASINI O‘RGANISHNING NAZARIY JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 375-379.
3. Madina, A., & Donoxon, M. (2023). OILADA YOSHLARNI TOLERANT MADANIYATLI QILIB TARBIYALASH VA IJTIMOIY-PSIXOLOGIK OMILLAR. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 353-358.
4. Madina, A. (2023). BOLALARDA AHLOQIY FAZILATLARNI PSIXOLOGIK SHAKLLANTIRISH USULLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 340-345.
5. Shamsidinovna, A. M. (2023, May). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AHLOQIY JIHATLARNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK JARAYONLARI. In *E Conference Zone* (pp. 6-12).
6. Shamsidinovna, A. M. (2023, April). MAKTAB O‘QUVCHILARINING INDIVIDUAL-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI O‘RGANISHNING AHAMIYATI. In *E Conference Zone* (pp. 1-5).
7. Adilova, M. (2023). MAKTABGACHA TARBIYA YOSH DAVRIDA HISSIY SOHANING RIVOJLANISHI VA O‘Z-O‘ZIGA BAHONING NAMOYON BO‘LISHI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, *3*(3), 192-198.
8. Адилова, М. (2023). Ta’lim tizimida zamonaviy psixologik xizmat ko‘rsatishning o‘ziga xos ahamiyatlari. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(2), 421-427.
9. Shamsiddinovna, A. M. (2023). SPECIFIC FEATURES OF TODAY'S SOCIAL PSYCHOLOGICAL PROBLEMS. *International Journal of Advance Scientific Research*, *3*(11), 155-159.

10. Адилова, М. (2023). Психологические характеристики готовности детей к школе. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(1), 334-338.
11. Адилова, М., & Зайниддинов, А. (2023). Ta’lim jarayonida o‘quv motivatsiyalarini o‘quvchilarda shakllanishini rivojlantirish. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(2), 416-421.
12. Адилова, М. (2023). Ta’lim tizimida zamonaviy psixologik xizmat ko‘rsatishning o‘ziga xos ahamiyatlari. *Информатика и инженерные технологии*, *1*(2), 421-427.
13. Shamsidinovna, A. M., & Kamol O‘g‘li, M. A. (2024, March). DEVELOPMENT OF INCLUSIVE COMPETENCE IN FUTURE PEDAGOGUES. In *Next Scientists Conferences* (pp. 55-59).
14. Shamsidinovna, A. M. (2024, March). PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF IMPROVING STUDENTS'PROFESSIONAL SPEAKING COMPETENCE. In *Next Scientists Conferences* (pp. 46-49).
15. Shamsidinovna, A. M., & Qizi, Q. N. S. (2024, March). THE ROLE OF INCLUSIVE EDUCATION IN SCHOOL EDUCATION AND ITS DEVELOPMENT TODAY. In *Next Scientists Conferences* (pp. 31-33).
16. Shamsidinovna, A. M., & Qizi, M. N. A. (2024, March). CREATIVITY AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING IN STUDENTS. In *Next Scientists Conferences* (pp. 60-63).

## O‘SMIRLIK DAVRIDAGI EMOTSIONAL INTELLEKT XUSUSIYATLARI

**Sharafitdinov Abdulla XXX**
O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

**Annotatsiya:** Insonlar boshqa odamlarni tushunish va boshqarish qobiliyatida farqlanadi. Ushbu maqolada hamma insoniy munosabatlarda oqilona harakat qilishida emotsional intellekt namoyon bo‘lishi va bu xususiyat o‘smirlik davrida muhim ahamiyat kasb etishi yoritilgan.

**Kalit so‘zlar:** Emotsionallik, intellekt, o‘z-o‘zini anglash, aql-idrok, empatiya, ishonch, motivatsiya, rivojlanish, hissiy yaqinlik.

**Kirish.** O‘smirlik davridagi hissiy soha bir qator xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Ular qisman biologik yetuklik omillari bilan bog‘liq, lekin, albatta, bu davrga xos bo‘lgan psixologik xususiyatlar, birinchi navbatda, o‘z-o‘zini anglash, aql-idrok, qiziqish, qadriyatning yangi darajasini shakllantirish kabi hal qiluvchi ahamiyatga ega. O‘smirlarga xos bo‘lgan hissiy beqarorlik, nomutanosiblik kayfiyatning tez-tez o‘zgarishi bilan namoyon bo‘lishi mumkin, bu ba'zi hollarda o‘smirning hayotiga yuzaki ta'sir qiladi, unga ma'lum bir rang, ohang beradi, boshqalarida esa bu uning kechinmalarining asosiy mazmuniga aylanishi mumkin. O‘smirlik davrida juda tez-tez uchraydigan qarama-qarshi psixologik intilishlar (masalan, balog‘atga yetish istagi va